

vituli tredecim: et duas decimas arietis uno, id est, simul arietibus duobus, et [h. ut supra] decimam decimam agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim: et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, et sacrificio, et libamine ejus. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine ejus. Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine ejus. Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, annos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque eorum (*Vulg. tac. eorum*), et libamina singulorum per vitulos et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificiaque ejus et libamine. Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. Die septimo offeretis vitulos septem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis, offerentes holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem: sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabit: et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus et libamine. Hæc offeretis Domino in solem-

(1) Martian. ponit « quidquid », et subdit ad calicem paginæ: « quia juravit, opere complebit ».

nitatibus vestris: præter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, et in hostiis pacificis.

B. LXV, C. LXXXII, Cap. XXX. — Narravitque Moses filius Israel omnia que ei Dominus imperarat: et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem præcepit Dominus: Si quis virorum votum Domino venerit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit, implebit. C. LXXXIII. Mulier si quippiam venerit, et se constrinxerit juramento, que est in domo patris sui, et in ætate adhuc puellari: si cognoverit pater votum, quod pollicita est, et juramentum, quo obligavit animam suam, et tacerit, voti rea erit: quid (1) pollicita est, et juravit opere complebit. Sin autem statim ut audierit, contradixerit pater, et vota et juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebuntur sponsioni, eo quod contradixerit pater [h. Dominus quoque propitiabilis ei, eo quod contradixerit pater]. Si maritum habuerit, et venerit aliquid, et semel verbum de ore ejus egrediens animam illius obligaverit juramento: quo die audierit vir, et non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit, et irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius ei erit Dominus. Vidua et repudiata quidquid venerit, reddent. Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et juramento: si audierit vir et tacerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat; sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, et Dominus ei propitius erit. Si venerit, et juramento se constrinxerit, ut per junium, vel cæterarum rerum abstinentiam affligat animam suam: in arbitrio viri erit ut faciat, sive non faciat. Quod si audiens vir tauerit, et in alteram diem distulerit sententiam, quidquid voverat atque promiserat, reddet: quia statim ut audivit, tacuit. Sin autem contradixerit postquam resevit, portabit ipse iniquitatem ejus. Iste sunt leges [h. legitima], quas constituit Dominus Mosi, inter virum ex uxorem, inter patrem et filiam, que in puellari adhuc ætate est, vel que manet in parentis domo [h. in patris domo].

Sic legitur in canone, et altero veteri ms. cod. S. Germani a Pratis.

T. XVII, B. LXVI, C. LXXXIV, Cap. XXXI. — Locutusque est Dominus ad Mosén, dicens: Ulescere prius [h. non habet prius] filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. Statimque Moses: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expectare de Madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex Israel qui mittantur ad bellum. Dederuntque (1) milenos de cunctis tribubus, id est, duodecim mille expeditorum ad pugnam, quos misit Moses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, et tubas [h. tibias] ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnasset contra Madianitas atque vicissent (2), omnes mares occiderunt, et reges eorum, Evi, et Recem, et Sur, et Hur, et Rebe, quinque principes gentis [h. quinque reges Madian]: Balaam quoque filium Boor interfecerunt gladio. Ceperantque mulieres eorum et parvulos, omniaque pecora, et cunctam suppellectilem: quidquid habere poterant depopulati sunt: tam urbes quam vitulos et castella flamma consumpsit. Et tulerunt prædam (3), et universa que ceperant tam ex hominibus quam ex jumentis, et adduxerunt ad Mosén, et Eleazarum sacerdotem, et ad omnem multitudinem filiorum Israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab juxta Jordanem contra Jericho [Et tulerunt prædam, et universa que ceperant tam ex hominibus, quam ex jumentis, et reliqua utensilia: et adduxerunt ad Mosén, et ad Eleazarum sacerdotem, et ad omnem multitudinem filiorum Israel ad castra in campestribus Moab juxta Jordanem contra Jericho]. Egressi sunt autem Moses et Eleazar sacerdos, et omnes principes synagoge, in occursum eorum extra castra. C. LXXXV. Iratusque Moses principibus exercitus, tribunis, et centurionibus qui venerant de bello, ait: Cur feminas reservastis? Nonne istæ sunt, que deeeperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, et prevaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phehor, unde et percussus est populus? Ergo cunctos interficite quidquid est generis masculini, etiam in parvulis, et mulieres, que noverunt viros in coitu, jugulate: puellas autem et omnes feminas virgines servate vobis, et manete extra castra septem diebus. Qui

occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo [h. Qui vero hominem occiderit, vel occisum tetigerit, maneat extra castra septem diebus lustrabiturque die tertio et septimo]. Et de omni præda, sive vestimentum fuerit, sive vas, et aliquid in utensilia præparatum, de caprarum pellibus, et pilis, et ligno expiabitur [h. lustrabitur]. Eleazar quoque sacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est præceptum legis, quod mandavit Dominus Mosi: Aurum, et argentum, et æs, et ferrum, et stannum, et plumbum, et omne quod potest transire per flammam, igne purgabitur [h. igne purgabitur, et aqua expiationis lustrabitur]. Quidquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur: et lavabis vestimenta vestra die septimo et purificati postea castra intrabitis. C. LXXXVI. Dixitque Dominus ad Mosén: Tollite summam eorum que capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et principes vulgi: dividesque ex æquo prædam, inter eos qui pugnaverunt et egressi sunt ad bellum, et inter omnem reliquam multitudinem, et separabis (*Vulg. separabis*) partem Domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quam ex bobus et asinis, et ovibus, et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt. Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum, et boum, et asinorum, et ovium, cunctorumque animalium, et dabis ea levitis, qui exebant in custodiis tabernaculi Domini. Feceruntque Moses et Eleazar [h. sacerdos], sicut præceperat Dominus. Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia, boum septuaginta duo millia, asinorum sexaginta millia et mille: animæ hominum sexus femine, que non cognoverunt viros, triginta duo millia. Dataque est media pars his qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia, quingentæ: e quibus in partem Domini supputatæ sunt oves sexcentæ septuaginta quinque. Et de bobus triginta sex millibus boves septuaginta et duo: de asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta unus: de animabus hominum sexdecim

(1) Interserit Urbina ms. pronomen « ei ».

(2) Item ms. « venissent », quod vitiosum esse non inficior: verum ipse ab Hebræo longius ablutit Latina hujus interpretationis contextus, quod nec ipsi quidem schoiastæ notatum est. Hic ex. Gr. pro

verbis « atque vicissent », Hebræus habet, « sicut præceperat Dominus Mosi ».

(3) Sensus liquidus est in scholio, in textu nonnihil obscurus, etsi ordinem verborum pressius sequatur Latinus interpres. Marr.

millibus, cesserunt in partem Domini triginta duae animae. Tradiditque Moses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat et imperatum, ex media parte filiorum Israel, quam separaverat his quinque prelo fuerant. De media vero parte quae contigerat reliquae multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta et septem millibus quingentis, et de bobus triginta sex millibus, et de asinis triginta millibus quingentis, et de hominibus sexdecim millibus, tulit Moses quinquagesimum caput, et dedit levitis, qui excubant (*Virg.* excubabant) in tabernaculo Domini, sicut praeceperat Dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen, et tribuni, centurionesque, dixerunt: Nos servi tui recensimus numerum pugnantium, quos habuimus sub manu nostra, et ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in praeda auri potius invenire, periscelides et armillas, annulos et dextralia, ac murentulas, ut deprecetur pro nobis Dominum. Susceperuntque Moses et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, pondus (4) [h. non habet] sexdecim millia, septingentos quinquaginta siclos, a tribunis et centurionibus. Unusquisque enim quod in praeda rapuerat, suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum Iesimoum, in monumentum filiorum Israel coram Domino.

B. LXVII, C. LXXXVII, Cap. XXXII. — Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent Jazer et Galaad aptas alendis animalibus terras, venerunt ad Moysen, et ad Eleazarum sacerdotem, et principes multitudinis, atque dixerunt: Atroroth, et Dibon, et Jazer, et Nemra, Esebon, et Eleale, et Saban, et Nebo, et Beon, terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel [h. multitudinis], regio uberrima est ad pastum animalium, et nos servi tui habemus iumenta plurima [h. non habet plurima]: precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem. Quibus respondit Moses: Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis? Cur sub-

(1) Nostri mss. alique penes Martian. « pondere sanctuarii »: verum non haec tantum verba ab Hebraeo absunt; sed et praecedentia proxime, « in diversis speciebus ».

(2) Omnes mss. librorum codices cum canone Heb. verit. legunt hoc modo, « qui si noluerit sequi

vertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus? Noane ita egerunt patres vestri, quando misi de Cades-Barne ad explorandam terram? Numquam venissent usque ad vallem Botri, in straha omni regione, subverterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines [h. terram], quos eis Dominus dedit. Qui iratus juravit, dicens: Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Aegypto, a viginti annis et supra, terram, quam sub juramento pollicitus sum Abraham, Isaac et Jacob: et [h. quia] noluerunt sequi me, praeter Caleb filium Jephone Cenezæum, et Josue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque Dominus adversum Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quae fecerat malum in conspectu ejus. Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa et alumni hominum peccatorum, ad augetis furorem Domini contra Israel. Quod si nolueritis sequi eum (2), in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munias; nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad praelium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quidquid habere possumus, erunt in urbibus maratis, propter habitatorum insidias. Non revertentur in domos nostras (3) [h. ad parvulos nostros], usque dum possideant filii Israel hereditatem suam: nec quidquam quaeremus trans Jordanem, quia jam habemus nostram possessionem in orientali ejus plaga. Quibus Moses ait: Si facitis quod promittitis, expediti pergitte coram [h. si feceritis quod promittitis, expediti ut pergitte coram] Domino ad pugnam, et omnis vir bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos et subjiciatur ei omnis terra [h. et postea revertimini]: tunc eritis inculpabiles apud Dominum et apud Israel, et obtinebitis regiones, quas vultis, coram Domino: sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Dominum:

« Parum autem refert ut qui », vel « quod » legatur, quia nullum est damnum in sensibus. *MART.*

— *EA* nostri, et Martiane mss. omnes, « qui ».

(3) Legebatur scholasticus in suo exemplari Hebraico « אר ברוב » et hanc « id est, » ad filios », sive « parvulos nostros »: nisi forte sensum attenderit.

et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas et stabula ovibus ac jumentis, et quod polliciti estis, implete. Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod jubet dominus noster [h. Servi tui facient quod jubet dominus noster]. Parvulos nostros, et mulieres, et pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad: nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu, domine, loqueris. Praecipit ergo Moses Eleazaro sacerdoti, et Josue filio Nun, et principibus familiarum per tribus Israel, et dixit ad eos: Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Jordanem, omnes armati ad bellum coram Domino, et vobis fuerit terra subjecta, date eis Galaad (4) [h. date eis terram Galaad] in possessionem. Sin autem noluerint transire armati (2) vobiscum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii Gad, et filii Ruben: Sicut locutus est dominus servis suis, ita faciemus: ipsi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan, et possessionem jam suscepisse nos confitemur eis Jordanem (3). Dedit itaque Moses filiis Gad et Ruben, et dimidie tribui Manasse filii Joseph regnum Seon regis Amorrhæi, et regnum Og regis Basan, terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur exstruxerunt filii Gad, Dibon, et Atroroth, et Aroer, et Atroroth, Sophan, et Jazer, et Jegbaa, et Beth-Nemra, et Beth-Aran, urbes munias, et caulas pecoribus suis [h. non habet suis]. Filii vero Ruben aedificaverunt Esebon, et Eleale, et Cariathaim, et Nabo, et Baal-Meon, versis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus quas exstruxerant [h. et Baal-Meon, et Musaboth Sem, et Sibama, imponentes vocabula urbibus quas exstruxerant]. Porro filii Machir, filii Manasse, perrexerunt in Galaad, et vastaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore ejus. Dedit ergo Moses terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea. Jair autem filius Manasse abiit, et occupavit vicus ejus, quos appellavit Avoth-Jair, id est, villas Jair [h. non habet]. Noba quoque

perrexit, et apprehendit Canath cum vineulis suis: vocavitque eam ex nomine suo Noba.

B. LXVIII, Cap. XXXIII. — Haec sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Aegypto per turmas suas in manu Mosi et Aaron quos descripsit Moses juxta castrorum loca, quae Domini jussione mutabant. T. XVIII, C. LXXXVIII. Profecti igitur de Ramesses mense primo, quinta decima die mensis primi, altera die phase, filii Israel in manu excelsa, videntibus cunctis Aegyptiis, et sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus (nam et in diis eorum exereuerat ultionem), castrametati sunt in Socchoth. Et de Socchoth venerunt in Etham, quae est in extremis finibus [h. non habet solitudinis]. Inde egressi venerunt contra Phi-Athoroth, quae respicit Beel-Sophon, et castrametati sunt ante Magdahan. Profectique de Phi-Athoroth, transierunt per medium mare in solitudine, et ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara. Profectique de Mara venerunt in Elin, ubi erant duodecim fontes aquarum, et palmas septuaginta: ibique castrametati sunt. Sed et inde ingressi, fixere castrametata super mare Rubrum. Profectique de mari Rubro, castrametati sunt in deserto Sin. Unde egressi venerunt in Dephaea. Profectique de Dephaea, castrametati sunt in Alus. Egressique de Alus, in Raphidim fixere tentoria (notandum quod in Hebraeo non habetur fixerunt tentoria, sed castrametati sunt), ubi aqua populo defuit ad bibendum. Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai. Sed et de solitudine Sinai egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiae. Profectique de sepulchris concupiscentiae, castrametati sunt in Aseroth. Et de Aseroth venerunt in Bethma. Profectique de Bethma, castrametati sunt in Remmon-Phares. Unde egressi, venerunt in Lebna. Et de Lebna, castrametati sunt in Ressa. Egressique de Ressa, venerunt in Ceelatha. Unde profecti, castrametati sunt in monte Spher. Egressi de monte Spher, venerunt in Arada. Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maceloth. Profectique de Maceloth, venerunt

non verba. Hodie ubique legimus « אר בני », « el batenu, ad domos nostras ». *MART.*

(1) Manuscriptus codex bibliorum, num. 1, in nostra bibliotheca sancti Germani, legit ut in Hebraico, « dat eis terram » Galaad. Quod fluxit, ni fallor, ab scholio canonis Heb. veritatis. *MART.*

(2) Urbinas ms. vocem « armati » praetermittit.

(3) Ita ms. bibliorum codex regius, num. 3563; Corb. alter, num. 19, et unus S. Germani, num. 7. Alii cum editis legunt, « trans Jordanem », sed incongruo sensu. *MART.*

— Idem ms. « confitebimur », tum juncto Palatino, atque editis libris « trans Jordanem »; Hebraeus, « citra ».

in Thaaht. De Thaaht, castrametati sunt in Thare. Unde egressi, fixere tentoria in Methea. Et de Methea, castrametati sunt in Esmona. Profectique de Esmona, venerunt in Moseroth. Et de Moseroth, castrametati sunt in Benecajaan. Profectique de Benecajaan, venerunt in montem Gadgad. Unde profecti, castrametati sunt in Jetabatha. Et de Jetabatha, venerunt in Hebrona. Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Asion-Gaber. Inde profecti venerunt in desertum Sin, hæc est Cades. Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus [h. non habet finibus] terræ Edom. Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor, jubente Domino, et mortuus est ibi anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum centum viginti trium. Audivitque Chanaanese rex Arad, qui habitabat ad meridiem in terra Chanaan, venisse filios Israel. Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona. Unde egressi venerunt in Phinon. Profectique de Phinon, castrametati sunt in Oboth. Et de Oboth, venerunt in Hieabarim, quæ est [h. non habet quæ est] in finibus Moabitarum. Profectique de Hieabarim (1) [h. de Hiim, hic habet: supra, Hieabarim], fixere tentoria in Dibon-Gad. Unde egressi, castrametati sunt in Helmon-Deblathaim. Egressique de Helmon-Deblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo. B. LXIX. Profectique de montibus Abarim, transierunt ad campestriam Moab, super Jordanem contra Jericho. Ibi que castrametati sunt de Beth-Isimoth usque ad Abelsaltim in planioribus locis Moabitarum [h. in planitie Moabitarum], ubi locutus est Dominus ad Mosen: C. LXXXIX. Præcipe filiis Israel, et dic ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chanaan, disperdit cunctos habitatores regionis illius; confringite titulos, et statuas comminuite, atque omnia excelsa vastate, mundantes terram, et

(1) Eandem legimus annotationem apud Hieronymum, epistola jam laudata de 42 mansionibus Israelitarum in deserto. Ibi igitur ista observat Hieronymus: « Et profecti », inquit, « de Hieabarim, sive ut in secundo loco apud Hebræos habetur », *NUM*, « castrametati sunt in Dibon-Gad, etc. » *MAAR*. — *Ma*. Urbinas « Jeabarim quæ est », puta « Hiim ». Sanctus ipse interpres in epist. 78, ad Fabiolamans. 39: « Profecti », inquit « de Jeabarim, sive, ut in secundo loco apud Hebræos habetur, Hiim, etc. » Mihi idem utroque in loco nomen *עֵיִם* in Hebræo scribi persuasum est, quod enim primum absque

habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem, quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitur latiore, et paucis angustiore. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur [h. Per tribus familiarum vestrarum hereditatem capietis]. Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ [h. a facie vestra]: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lancee in lateribus, et adversabuntur vobis in terra habitationis vestræ, et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

T. XIX, B. LXX, Cap. XXXIV. — Locutusque est Dominus ad Mosen, dicens: Præcipe filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, et in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est juxta Edom, et habebit terminos contra orientem mare salissimum. Qui circumibunt australem plagam per ascensum scorpionis, ita ut transeant in Sinna, et perveniant a meridie usque ad Cades-Barne (2), unde ingredientur confinia ad villam nomine [h. non habet] Adar, et tendent usque ad Esmona. Ibi que per gymrum terminus ab Esmona usque ad torrentem Ægypti, et maris magni littore finietur. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine claudetur. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum [h. montium] a quo venient in Emath usque ad terminos Sedada; ibuntque confinia usque ad Zephrona, et villam Enan. Hi erant termini in parte aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama, et de Sephama descendunt termini in Rebla contra fontem Daphim (3) [h. ad orientem]; inde pervenient contra orientem a mare Chenereth, et tendent usque ad Jordanem, et ad ultimum salissimum claudentur mari. Hanc ha-

finali, *ס* scribitur *עֵיִם*, in causa est regimen, quod grammatici vocant, subsequentis vocis *הַבְּרִים* « Habarim ». Ipsi autem terra videtur esse, quæ « Gai », aut « Hai » dicitur Jeremia xlix.

(2) Hoc modo legitur ex Hebræo textu hodierno: *mes*, antem omnes post Septuaginta sic legunt: « et perveniant in meridie usque ad Cades-Barne ». *MAAR*. — *Palatin*, *ms.* « in Senna et perveniant in meridiem usque, etc. » Urbinas, « in Sennam, et perveniant ad meridianam, usque, etc. »

(3) Hebræus non habet vocem « Daphim », et in veteri *ms.* codice Latino additum illud verbum

hebitis terram per fines suos in circuitu. C. XC. Præcepitque Moses filiis Israel, dicens: Hæc est [Vulg. erit] terra, quam possidebitis sorte, et quam jussit Dominus dari novem tribubus, et dimidiæ tribui. Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse, id est, due semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam. Et ait Dominus ad Mosen: B. LXXI, C. XCI. Hæc sunt nomina virorum qui terram vobis dividunt, Eleazar sacerdos, et Josue filius Nun, et singuli principes de tribubus singulis, quorum ista sunt vocabula: de tribu Juda, Caleb filius Jephonne. De tribu Simeon, Samuel filius Amiad. De tribu Benjamin, Elidad filius Chiselon. De tribu filiorum Ban, Bocci filius Jogli [h. dux Bocci]. Sic ab hinc per singulas tribus. Filiorum Joseph de tribu Manasse, Hanniel filius Ephod. De tribu Ephraim, Camuel filius Sephtan. De tribu Zabulon, Elisaphan filius Pharnach. De tribu Issachar, dux Phalliel filius Azan. De tribu Aser, Abied filius Salomi. De tribu Nephthali, Phedael filius Ammiud. Hi sunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filii Israel terram Chanaan.

C. XCII, Cap. XXXV. — Hæc quoque locutus est Dominus ad Mosen [h. Et locutus est Dominus ad Mosen] in campestribus Moab super Jordanem, contra Jericho: Præcipe filiis Israel ut dent levitis de possessionibus suis urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis maneat, et suburbana sint peccioribus acjuventis: quæ a muris civitatum forinsecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur. Contra orientem duo millia erunt cubiti, et contra meridiem similiter duo millia: ad mare quoque, quod respicit occidentem, eadem mensura erit, et septentrionalis plaga æquali termino finietur. Eruntque urbes in medio, et foris suburbana. B. LXXXIII. De ipsis autem oppidis, quæ levitis dabitur, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: et exoptis his, alia quadraginta duo oppida, id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis. Ipsæque urbes, quæ dabantur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent, plures auferentur: et qui

minus, pauciores. Singuli juxta mensuram hereditatis suæ dabunt oppida levitis. T. XX, C. XCIII. Ait Dominus ad Mosen: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando transgressi fueritis Jordanem in terram Chanaan, decernite que urbes esse debeant in præsidia fugitivorum qui nolentes sanguinem fuderint: in quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi eum non poterit occidere, donec stet in conspectu multitudinis, et causa illius judicetur [h. ad iudicium]. De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur, tres erunt trans Jordanem, et tres erunt in terra Chanaan, tam filii Israel quam advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit. Si quis ferro [h. Si quis vase ferri] percusserit, et mortuus fuerit qui percussus est: reus erit homicidii, et ipse morietur. Si lapidem jecerit, et ictus occuberit: similiter punietur. [h. Si lapidem inusserit et mortuus fuerit qui percussus est, lapsique... magnitudinis... ejus mag... interierit, percussor morte morietur... serit quod tante... nis ut ad æstima... ejus magnitud. erit, percussor [h. u. orietur]. Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur. C. XCIV. Propinquus occisi homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias: aut eum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit. Cognatus occisi statim ut invenerit eum, jugulabit. C. XCV. Quod si fortuito, absque odio et inimicitia, quidquam horum fecerit, et hoc, audiente populo, fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum sanguinis questio ventilata: liberabitur innocens de ultoris manu, et reductur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur. Si interfector extra fines urbium, quæ exsuliibus deputatæ sunt, fuerit inventus, et percussus ab eo, qui ultor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere. Postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam. Hæc semper erunt, et legitima in cunctis habitationibus [h. habet, ir

reperi. Frustra etiam illud requisivimus in libris nominum et locorum Hebræicorum. *MAAR*.

— *Mallia* ad Urbinitis codicis fidem expungit nomen « Daphim », aut « Daphim », quod præferunt

cunctis generationibus et habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur. Non accipietis pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur. Exsules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt: ne [h. quia morietur. Non accipietis pretium ab exsulis et profugis, ut ante mortem pontificis in urbes revertantur. Ne] pollutis terram habitationis vestrae, quae insonium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per ejus sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. Ego enim sum Dominus, qui habito inter filios Israel.

B. LXXIV, C. XCVI, Cap. XXXVI. — Accesserunt autem principes familiarum Galaad filii Macchir, filii Manasse de stirpe filiorum [h. principes familiarum cognatione filiorum] Joseph: locutique sunt Mosi coram principibus Israel, atque dixerunt: Tibi domino nostro precepit Dominus, ut terram sorte divideres filiis Israel, et ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri: quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio

Explicit liber Numerorum, qui Hebraice dicitur Vajedaber.

TITULI LIBRI DEUTERONOMII.

- I. Trans Jordanem populo legem explanat, commemorat quemadmodum eos hortatus fuerit, ut prudentes eligerent viros quos iudices constituerent: quomodo ad terram promissionis miserit inspectores: et quod rebellis existerit cuncta populi multitudo: et quod propter delictum eorum etiam ipse Moyses terrae promissionis privaretur introitu. Et ubi a Domino praecipitur ne de possessione filiorum Esau et Lot aliquid contingatur.
- II. Transitum memorat per urbem Har, quam Capadoces possederunt, et quomodo nuntios direxit ad Seon et Og reges Amorrhæorum, qui cum sprevisset praecepta Domini, adversus ipsos initum est certamen: ipsis duabus senis tribubus possidenda eorum terra fuit tradita.
- III. Hortatur populum, ut praecepta et judicia servet ac faciat: nec caeremoniis gentium dediti Dominum offendant: et paterna charitate blan-

sua, et translata ad aliam tribum, de nostra haereditate minuetur. Atque ita fiet, ut cum jubileus, id est, quinquagesimus annus remissionis advenierit, confundatur sortium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat. Respondit Moses filiis Israel, et Domino praecipiente, sit: Recte tribus filiorum Joseph locuta est. Et haec lex super filiabus Salphaad a Domino promulgata est: Nubant quibus volunt, tantum ut sua tribus hominibus: ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua: et cunctae feminae maritos de eadem tribu accipient, ut hereditas permaneat in familiis: nec sibi miscantur tribus, sed ita maneat, ut a Domino separate sunt. Feceruntque filiae Salphaad, ut fuerat imperatum: et nupservnt, Maala, et Thersa, et Eglā, et Meicha, et Noha, filiis patris sui de familia Manasse, qui fuit filius Joseph: et possessio, quae illis fuerat attributa, mansit in tribu et familia patris earum. Haec sunt mandata atque judicia, quae praecipit Dominus per manum Mosi ad filios Israel, in caespitibus Moab super Jordanem contra Jericho.

ditur nullam esse tam inclytam gentem, quae Deo sit proxima. Quomodo ad montem accesserint, et vocem Dei de medio ignis audierint: ac decalogum in tabulis lapideis digito Dei fuisse conscriptum. Moriturum se dicit. Ne idola faciant commonet, et quia non est alius nisi unus Deus. Commemorat quae sint civitates separatae in praesidia fugitivorum, qui nolentes hominem occiderint.

- IV. Accito omni populo dixit se ipsum sequestrem fuisse vel medium, et inter Israel et Deum, et quae sint decem verba per ordinem digerit: hortatur custodiant, ne ut transgressores pereant.
- V. Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est: et diliges Dominum Deum tuum. Hoc semper meditandum: hoc filiis et nepotibus commendandum: non eundem post deos alienos. Non tacendum quod servierunt Pharaoni, et septem gentes a Domino exstinguendas esse. Quorum vel fi-

liabus non licet misceri convulso. Non formidandum hostes amplissimos, eo quod Dominus tradat eos. Nihil auri vel argenti de idolis concupiscendum: eo quod sit anathema. Commemorat itinera annorum quadraginta per desertum: praestitum man: vestimenta vel suppellex caetera nulla vetustate consumpta, pro quibus semper Domini Dei memores esse debeant.

- VI. Ubi dicit ingressurum populum terram quam promisit Dominus Deus, et admonet ne iustitia sua sibi subjectam vel datam terram fuisse praesumant, maxime quia semper ad iracundiam provocaverant Dominum, cum vitulum fabricassent, et ob hoc ipse tabulas confregisset, atque pro scelere deprecator accesserit. Deinde in sepulchris concupiscencia. De exploratoribus natis ac postea altis tabulis factis. Arcam fabricatam dicit, et de morte Aaron in monte Hor.
- VII. Commonet nihil aliud imperare homini Dominum, nisi culturam suam, et praecepta custodienda: nec sequendum scelus transgressorum. Benedictiones, si obedieris: maledictiones, si neglexeris.
- VIII. Ubi praecipit judicia, quae in terra promissionis debent fieri. Idola confringenda: decimas, et primogenita danda: holocausta offerenda, et sacerdotes non deserendos.
- IX. De propheta falso et somniatore. De fratre, filio, amico, et uxore suadentibus ire post idola, lapidibus obruendos esse monet. De discretionē animalium, avium, pisciumque mundorum et imundorum. Quid comedere liceat, quidve non liceat. Anno remissionis nihil repetendum ab egeno et paupere, nihil negandum. De Hebraeo distracto: de primogenitis reddendis, et sanguis ne comedatur.
- X. Faciendum pascha, et de ritu solemnitate ejus. In iudicio personam non accipiemus. Solis et hinc adoratores lapidibus obruendos. Regem a terribus gentis hominem non debere constitui: et levitas ac sacerdotes decimis et oblationibus esse contentos.
- XI. Levitam venientem ex civitate sua in aliam, iure inter fratres Domini debere fungi ministerio. Maleficos auferendos: prophetam ex eadem gente magnum surgere: fulsum autem exstingui debere. Et de legibus quas debeant observare.

XII. De progressu bellatorum, quomodo progredi debeant, et extinctis hostibus quomodo exercitui dividatur praeda. De cadavere hominis iuxta urbem reperti: de muliere pulchra et captiva: de duabus uxoris et filiis eorum: de filio contumace: de peccato gravi: de inventione reddenda: de veste viri et mulieris, et diversis legibus.

- XIII. De his quae per somnium contingere solent, et aliae leges pro justificationibus promulgatae.
- XIV. De ingressu terrae promissionis, et quomodo coram sacerdotibus obtinuisse profiteantur.
- XV. Praecepta custodienda, et maledictiones negligentibus, benedictiones custodientibus, et responsum populi dicentis: Amen.
- XVI. Verba fœderis replicat, et hortatur ne derelicto Domino idola sequantur, vel caeremonias gentium, quarum terram accepturi sunt possidendam.
- XVII. Centum viginti se dicit annorum: vocat Josue, verbisque corroborat suis, ac praedicit quod terram ipse sorte dividat: legem scripsit, ac sacerdotibus tradidit, eamque congregato populo legit.

XVIII. Dominus dicit ad Mosē: Prope sunt dies mortis tuae: voca Josue ad ostium tabernaculi, et praecipiam ei: apparuitque eis Dominus in columna nubis, et promittit populum idola secuturum. Moyses scribit canticum, et docet filios Israel, ac levitis praecipit in arca latere pro testimonio legem reponendum. Invoct contra eos testes caelum et terras, quod pereant cum mala patierint, et cantat praesquam canticum futurorum, in quo ex persona Domini eis improperat dicens: Ubi sunt dii tui, Israel, in quibus confidebas? Et caetera mirabiliter tremescenda.

- XIX. Postquam Moyses omnia carminis verba complevit, loquitur et Dominus eadem die: Ascende in montem Nebo, et morere, et jungere populis tuis. Et antequam ascenderet, universum Israel per singulas tribus benedixit: ascensoque vertice montis, universam terram promissionis aspexit, ad quam pro contradictione et exacerbatione aquarum contradictionis intrare non potuit: ubique describitur mortuus, et incognitum esse ejus sepulchrum, ac talem ultra in Israel non surrexisse prophetam.